

Stichting Vrienden Frans Bloemen

NIEUWSBRIEF

Nieuwsbrief Jaargang 12, no 4 , december 2004

Stichting Vrienden Frans Bloemen

Doel: in zo breed mogelijke kring de belangstelling voor archeologie bevorderen waarbij de praktisch continue bewoningsgeschiedenis van Wijchen e.o. centraal staat.

Het lidmaatschap geeft recht op:

- toezending nieuwsbrief, 4x p/j.
- gratis toegang Museum Kasteel Wijchen
- gratis bezoek lezingen / excursies

Voorts is er de mogelijkheid tot deelname aan werkgroepen.

De werkgroepen vallen alle onder verantwoordelijkheid van het museumbestuur.

Ledenadministratie:

secretariaat Stichting: Postbus 221, 6600 A E Wijchen

o.a. voor opgave nieuwe leden, adreswijzigingen en opzeggingen (vóór 1 december).

Postbank nr.: 81.26.978 (heeft de voorkeur)

ING-Bank nr.: 68.16.38.338

Redactie NIEUWSBRIEF

Nelly Goebertus tel.: 024 - 6413180

E-mail: nelly.goebertus@zonnet.nl

Jacques Rommens: tel.: 024 - 6422232

Mariëtte Zikking tel : 024 - 6414984

Redactieadres: Valendrieseweg 12

6605 GW Wijchen tel.024 - 6422232

REDACTIONEEL:

door Nelly Goebertus

De tijden veranderen, dat is niets nieuws. Soms zijn de veranderingen schokkender en lijken elkaar sneller op te volgen. Voor het gevoel van velen zitten we nu midden in zo'n periode van snelle en schokkende veranderingen. Dat is niets nieuws, maar we maken ons er wel zorgen over. Plinius de Oudere schreef er 2000 jaar geleden ook al over in zijn monumentale werk *Naturalis Historica*, waarin hij zijn tijdgenoten o.m. waarschuwde dat luxe, hebzucht en verspilling ondeugden zijn, die hebben bijgedragen aan de teloorgang van de oude Romeinse waarden. Dat klinkt ons wel heel bekend in de oren. Door een nieuwe vertaling in het Nederlands is nu een selectie uit deze schat aan gegevens voor iedereen toegankelijker geworden. Kijk bij de archeologische sprokkels voor meer details.

Ook in onze eigen museumwereld zijn er voortdurend veranderingen gaande. Dat is goed, dat is gezond. Op 11 oktober kon de verbouwde zolder verdieping van het koetshuis feestelijk als depot en doelmatige werkruimte heropend worden. Proficiat! Twee stafleden zijn aangesteld om de museumleiding gestalte te gaan geven en zijn inmiddels al voortvarend met hun nieuwe taak begonnen. Veel succes!

Onze eigen stichting 'Vrienden Frans Bloemen' doet natuurlijk ook mee aan het veranderingsproces, want gaat de doelstelling verbreden. Wim Kattenberg informeert de vrienden over de komende veranderingen en de consequenties voor de stichting, die er uit voortvloeien. Succes!

De redactie van de Nieuwsbrief kreeg alvast versterking in de persoon van Riet van Brandenburg. Zij zal de beeldende kunst, een belangrijk facet in het museumaanbod, speciale aandacht gaan schenken en is lid van de werkgroep beeldende kunst. Van harte welkom!

Vanuit de werkgroep corpus hebben ons geluiden bereikt dat de redactie niet genoeg doet aan kwaliteitsbewaking. Wij weten natuurlijk niet of deze mening algemeen gedeeld wordt, maar wij willen alle vrienden, voor wie deze nieuwsbrief uiteindelijk is bedoeld, er met nadruk op wijzen dat het alle leden vrij staat een bijdrage voor de Nieuwsbrief in te sturen of te mailen. Ook horen wij het graag als er iets niet deugt of juist wel. Ingezonden stukken of brieven zijn meer dan welkom. De nieuwsbrief is immers bij uitstek het communicatiemiddel tussen bestuur, leden en museum. Dus

reageer!

Een nieuw artikel in de museumwinkel is de overheerlijke kweeperengelei uit eigen Tuun en van eigen fabrikaat. Eet smakelijk! Fiona Zachariasse doet het een en ander uit de doeken, maar onthult natuurlijk geen bedrijfsgeheimen. Ondertussen gaat de kennismaking met alles wat groeit en bloeit in de 'Tuun' gewoon door. Fiona vertelt verder over de vermeende magische of zelfs paranormale krachten, die in vroeger eeuwen aan bepaalde planten (zoals de vermaarde maretak) werden toegekend. Het zijn de planten uit het perk legendeplanten en de verhalen die er bij horen. Cees Mulder graaft wat dieper en is op zoek gegaan naar de zin en onzin van grafgiften, de status van een grafheuvel of een piramide. De overeenkomsten in het menselijk handelen in totaal verschillende situaties en op totaal verschillende plekken is frappant, als je ze naast elkaar legt. Jacques Rommens heeft uit zijn knipselarchief een lezenswaardig artikel opgediept, dat eerder in de Gelderlander is verschenen. Het artikel gaat over bange tijden tijdens de hoogwaterstanden van de Maas in december 1925 en januari 1926. . Natuurlijk mogen de vaste rubrieken, zoals Museumexpositie met aandacht voor de tentoonstelling van Joanika Ring, Archeologische sprokkels en Musea niet ontbreken. Kijk ook nog even op het prikbord voor een herinnering aan een oude bekende en als vanzelfsprekend wenst de redactie alle lezers prettige kerstdagen en een goed nieuw jaar, met dank voor uw aandacht.

INHOUD

**REDACTIONEEL
BESTUURSTAFEL
PRIKBORD (HERINNERING)
EXPOSITIE MUSEUM
KWEEPERENGELEI
RONDLEIDING DOOR DE KRUIDENTUIN DEEL 4
SAMEN STERK
HOOGWATER 1925/1926
ARCHEOLOGISCHE SPROKKELS
MUSEA**

Van de Bestuurstafel:

door Wim Kattenberg

Hoewel met het nieuwe Bestuur van het museum nog nader overlegd moet worden over de nieuwe positie van de Stichting Vrienden in het kader van de verzelfstandiging van het museum, zal daar in de kern wat ons betreft niet zoveel aan veranderen.

In het onderstaande zal ik eerst nog iets zeggen over de zelfstandigheid van de Stichting. De samenstelling van het Bestuur en een mogelijk nieuwe naamgeving van de Stichting hebben daarmee te maken. Vervolgens zal ik kort ingaan op de taken die de Stichting zich gesteld heeft en nog stelt ten aanzien van het museum. Tenslotte is het van belang nog eens te bezien welke voordelen het biedt om lid van de Stichting te worden en in het kader daarvan iets over ledenwerving.

Zelfstandige Stichting

Het is van belang, om de Stichting helder te kunnen herpositioneren in het kader van de verzelfstandiging van het museum, dat er onderscheid gemaakt wordt tussen wat de Stichting zich als *hoofddoelstelling* stelt en als *hoofdtak*. Het moet mij van het hart dat in het verzelfstandigingsproces van het museum dat onderscheid wat de Stichting Vrienden betreft nooit goed is gemaakt. De Stichting had bijvoorbeeld nooit het doel een proto-historische tuin op te richten. Het museum stelde zich dat ten doel.

De Stichting heeft zich van meet af aan als hoofddoel gesteld het in brede zin toegankelijker maken van cultuur en cultuurhistorie (door onder valt ook de pre-historie) in de Gemeente Wijchen voor primair de Wijchense bevolking. Als hoofdtak daarbinnen heeft de Stichting van het begin af aan de ondersteuning van toen nog (1990) het Museum Frans Bloemen op zich genomen.

In het Bestuur van de Stichting zijn om die doel- en taakstelling te kunnen verwezenlijken mensen opgenomen die voortkomen uit verschillende sectoren van de Wijchense samenleving; politiek, financieel, cultuur, etc.

In relatie hiermee staat ook de naamgeving van de Stichting. Toen de naam van het museum veranderde in Museum Kasteel Wijchen (1998) heeft de Stichting gemeend te moeten blijven vasthouden aan de naam Frans Bloemen. Hij was en is nog steeds de grote pionier op het vlak van de cultuurhistorie van Wijchen. (Wijchen heeft er tot

nu toe in feite maar één) De naam past bij de hoofddoelstelling. Daarom kan het Bestuur zich erin vinden de naam van de Stichting te veranderen in :

*Stichting Frans Bloemen
Vrienden van het Museum Kasteel Wijchen*

Hoofdtak

Tot nu toe heeft de Stichting zich volledig ingezet voor het verbeteren en uitbreiden van het museum. Dit was heel erg nodig, omdat het toen nog Museum Frans Bloemen aan vernieuwing toe was. Wat overigens niet betekent, het is goed dat ook nog maar eens te zeggen, dat het kleine museum niets voorstelde. Het herbergde de kwalitatief hoogstaande collectie Bloemen.

De Stichting heeft om die hoofdtak te kunnen uitvoeren *kringen* opgericht, met ieder een klein budget, om taken te kunnen uitvoeren in het museum. In de huidige werkgroepen , daarbij ook gerekend de Suppoostengroep, vinden we de kringen terug. Om de uitvoering van die sub taken goed te laten verlopen , werd er zelfs toe over gegaan de Bestuursleden van de Stichting te spreiden over de werkgroepen. De noodzaak om als bestuurslid aan de werkgroepen deel te nemen is er nu niet meer.

Toch is het mij er alles aan gelegen dit punt ook nog maar eens te noemen. omdat over de aanwezigheid van Bestuursleden van de Stichting in de werkgroepen gedurende het verzelfstandigings proces niet altijd positief is geoordeeld. Nogmaals het was zeker in het begin nodig , om zaken van de grond te tillen, ook als Bestuur taken in het museum uit te voeren.

Uitbreiding Bestuur (8 leden)

Het Bestuur van de Stichting is recentelijk uitgebreid met leden die feeling hebben met de Moderne Beeldende kunst, omdat het een belangrijk onderdeel is van het Museum. Nu de Stichting Culturele Raad werkgroep is geworden zijn vrienden ook op dat terrein actief. Het past in de hoofddoelstelling en hoofdtak van de Stichting.

Sub -taken :

Van meet af aan heeft de Stichting zich ten aanzien van het museum

drie sub-taken gesteld en wil daar in de toekomst aan vast blijven houden :

1. Uitvoering van werktaken in het museum:: door middel van kringen (nu werkgroepen) mensen die lid worden van de Stichting te activeren werkzaam te zijn in het museum.

De eerlijkheid gebiedt te zeggen, dat met name als het om suppoosten gaat de Stichting in de loop van de jaren er niet in is geslaagd daar afdoende leden voor te motiveren. Van de ongeveer 200 vrienden zijn er 25 tot 30 actief.

2. Financiële ondersteuning: ten behoeve van het kunnen uitbreiden van het museum, de aankoop van cultuurhistorische objecten en kunst, etc. spant de Stichting zich in gelden te verwerven via sponsoring, fondswerving, etc.

Op dit vlak heeft de Stichting tot nu toe belangrijke bijdragen geleverd. Zonder overdrijven kan bijvoorbeeld gesteld worden dat het huidige Museum er zonder de financiële inzet van de Stichting niet zou zijn geweest.

3. Ondersteuning in de vorm van verbreding van het draagvlak onder de bevolking van Wijchen voor hun eigen cultuur en cultuurhistorie.

De Stichting heeft dat tot nu toe willen bereiken door het organiseren van :

-lezingen : in de afgelopen tien jaar zijn door de Stichting in Wijchen tientallen gerenommeerde sprekers op het vlak van de archeologie en geschiedenis opgetreden.

- fietstochten en excursies : aan de jaarlijkse fietstochten en excursies nemen de nodige vrienden en inwoners deel. Via die weg werden er ook nieuwe leden gewonnen.

Sinds kort is daar de uitwisseling met de Heimatverein in Kranenburg bijgekomen. Het is voorstelbaar dat de Stichting voor het museum Open dagen op andere activiteiten organiseert om inwoners meer bij het museum te betrekken.

Welke voordelen heeft het vriend te worden ?

Het vriend worden heeft tot nu toe als voordelen :

a .Wat de Stichting betreft :

- 1.Het ontvangen van de Nieuwsbrief, die vier maal per jaar verschijnt en naast Stichtingnieuws, verslagen van lezingen, artikelen, informatie geeft over het museum, etc;
- 2.Het kunnen volgen van lezingen en het kunnen meedoen aan fietstochten, excursies en sinds kort cultuur-historische uitwisselingen met Duitsland, etc.

b. Wat het Museum betreft:

3. Een van de wegen waarlangs je lid kunt worden van één van de werkgroepen in het museum;
(degenen die actief zijn ontvangen een uitnodiging voor de Opening van de wissel-kunsttentoonstellingen)
4. Gratis toegang tot het museum en exposities. (De suppoosten in het museum beschikken daartoe over een bijgehouden ledenlijst van de Stichting Vrienden)

Opm. De Stichting is sinds kort begonnen aan actieve ledenwerving. Daartoe werd o.a. een leden stand ingericht op de onlangs gehouden Paardenmarkt. Het is de bedoeling daar in de toekomst mee door te gaan.

Prikbord:

BIJ DE VOORPLAAT
De Kwee (CYDONIA OBLONGA)

Herinnering "De levensloop van een 75-jarige".

Op 26 april j.l. is het boek over de geschiedenis van het museum "De levensloop van een 75-jarige" ten doop gehouden, geschreven door Piet Bovenga. Het boek is verkrijgbaar in de boekhandel en in de winkel van Museum Kasteel Wijchen voor € 12,50.

Met de uitgever is evenwel afgesproken dat de vrienden van de Stichting Vrienden Frans Bloemen genoemd boek kunnen afhalen in de museumwinkel tegen een "vriendenprijsje" van € 10. Tot op

heden hebben nog niet alle vrienden gebruik gemaakt van dit aanbod. Vandaar dit herinneringsbericht.

RECTIFICATIE:

- De bronzen voorwerpen op de voorplaat van het voorlaatste nummer (jaargang 12 nr. 2.) , gevonden nabij Nistelrode, dateren volgens de heer W.Tuyn niet uit de Bronstijd (zie redactioneel) maar uit de Romeinse tijd.

S.A.A.I.E. AVOND

De eerstkomende 'Saaie avond' is gepland op woensdag 22 december in Museum Kasteel Wijchen; aanvang 20.00 uur. Vooraf opgeven bij Tom Mulder. Tel. 024 - 6413449

OPEN MONUMENTENDAG

12 september II.; Terugkijkend op de eerste grensoverschrijdende uitwisseling van onze Stichting met 'Mitglieder der Verein für Heimatschutz' uit Kranenburg kan ons bestuur zeggen dat deze succesvol is geweest.

MUSEUM HET VALKHOF

Expo nieuwe aanwinsten oude kunst

Museum Het Valkhof toont tot 21 februari 2005 nieuwe aanwinsten in de collectie oude kunst. Het Valkhof heeft de hand weten te leggen op een aantal tekeningen van Jan Toorop en ook enkele brieven. Deze tekeningen en brieven doken op uit particuliere verzamelingen tijdens de grote najaarsexpositie "Jan Toorop Portrettist" (2003). Er is o.a. een tekening bij, die een portret van Agatha Donkers-de Vries voorstelt. Ze was verzamelaar van het werk van Toorop en kwam uit Nijmegen. Nieuw zijn ook een serie Jezuïetenportretten onder met onder andere pater Raaijmakers. s.j..

(Bron: De Gelderlander, 15 sept. '04)

VALKHOFMUSEUM

Op 12 oktober II. haalde Museum Het Valkhof, sinds zijn start, de 500.000ste bezoeker binnen. De huidige overzichtstentoonstelling over de Bataven is de 85 ste expositie in successie.

(Bron: De Brug 13 oktober '04)

KURHAUS KLEEF

Duitse kunstcritici hebben bovengenoemd museum als 'Duits museum van het jaar (2004)' toegewezen.(30 oktober '04)

OUDE TOREN VAN BALGOIJ

De vijftiende-eeuwse Oude Toren van Balgoij staat in de steigers. Belangrijkste verandering is dat de vroegere doorgang naar de kerk in ere is hersteld. Alleen eindigt die deur nu in de buitenlucht, want de oude aan Sint-Jan gewijde kerk is al in de jaren tien van de vorige eeuw afgebroken. Dankzij de glazen deur (met daarvoor ook nog een houten, vandalisme bestendige deur) komt er veel meer licht in de toren, die de laatste vier jaar door de heemkundekring (pagus Balgoeye) regelmatig als expositieruimte wordt gebruikt. In het voorjaar van 2005 wordt de gerestaureerde Oude Toren feestelijk heropend. Er komen dan ook een of twee kunstexposities. Volgend jaar september is er een tentoonstelling over de geschiedenis van de kerk en de godsdienst in Balgoij en Keent.

(Bron: De Gelderlander 16 okt.'04)

HERDENKING KRISTALLNACHT

Kleef - De Nijmeegs-Kleefse werkgroep 'Buren zonder Grenzen' hield op dinsdag 9 november een herdenking van de pogrom die de nazi's in 1938 organiseerden tegen Joodse inwoners van Duitsland. Op de plek waar de Kleefse synagoge stond, onder de Zwanenburcht, werd een plechtigheid gehouden met onder anderen Robert Baruch en Louis de Wijze. Na afloop hield Arnold Pfeifer een lezing over denker, theoloog en kunstenaar Johannes Maria Vermeyen in het Kolpinghaus

(Bron: De Brug, nov. '04)

exposities:

Expositie Joanika Ring (17 december – 28 februari).

Persbericht bij de expositie van Joanika Ring in Museum Kasteel Wijchen van 17 december 2004 tot 28 februari 2005, opening op zondag 19 december.

Joanika Ring werd geboren in 1946 in Laren en was omringd met kunst. Haar vader was de beeldhouwer, kunstschilder en tv pionier

Peter Zwart.

"Spelenderwijs leerde ik het vak, ik mocht als kleuter mijn vader al helpen, hij onderwees mij alle facetten van het tekenen, schilderen en beeldhouwen."

Op aanraden van haar vader heeft ze ook nog de MO- akte tekenen behaald om daarmee een inkomen zeker te kunnen stellen.

Ja, ik heb als illustrator gewerkt bij JWT, een groot Amerikaans reclame bureau en voor het blad Donald Duck en ook bij Marten Toonder, daar heb ik mijn man de tekenfilmer Børge Ring ontmoet." Joanika blijkt een veelzijdig kunstenares die verschillende vormen van kunst beheerst. Ze werkt met realistische en sterk vereenvoudigde expressionistische beelden maar ook met organisch abstracte vormen.

De abstracte beelden, gehakt en gepolijst uit natuursteen, zijn vormen die meer aan het inwendige en verborgene doen denken. Deze beelden blijven intrigeren, je kunt ze op verschillende manieren neer leggen, het zijn bijna speelobjecten. De vormen blijven veranderen terwijl je er omheen loopt en ook de verschillende manieren van belichten zorgen voor een eindeloze variatie van indrukken.

De grote beelden maakt ze van gips die later in brons worden gegoten.

Nu, na 33 jaar beeldhouwen, heeft ze ook het schilderen weer een plaats gegeven in haar werk.

"Ik schilder nu details van deze abstracte vormen zoals ik ze voor me zie wanneer ik om zo'n groot beeld heen zou lopen. Het schilderij moet diepte hebben, ik moet het kunnen aanraken, net of er voor mij meer zintuigen bij betrokken moeten zijn. Ik blijf toch een beeldhouwer die ook kan schilderen."

Gezegd moet worden dat de aanbaarheidsfactor van haar beelden heel groot is, je moet ze even aanraken en dat mag ook. Als er gevraagd wordt naar haar inspiratie moet Joanika lachen.

"De meeste mensen denken dat inspiratie komt als je maar lang genoeg nadenkt over wat je zal gaan maken, maar inspiratie komt alleen dán wanneer je ophoudt met denken. Het scheppingsproces ontstaat door middel van het intuïtieve deel in een mens. Denken begrenst dat enorm.

Bij mij werkt het zo: het is net of ik de stekker in de kosmos steek en dan ontstaan de dingen als vanzelf.

Ik doe niks, alles gebeurt spontaan en als alles klaar is dan ben ik het meest verwonderd van allemaal en als ik tussendoor boodschappen moet doen, dan trek ik de stekker er tijdelijk even uit."

Wil je meer weten, kijk dan op: www.joanika-ring.com

De eerst volgende expositie in het MKW zal zijn: schilderijen en tekeningen van Henk Hage, van 6 maart tot 29 mei 2005.

Van juni t/m september zal er een grote gezamenlijke expositie worden gehouden over de kastelen in Wijchen en omgeving.

Activiteiten:

- donderdag 14 april '05, lezing : van zaalkerkje tot basiliek.
kerkelijke bouwkunst in Wijchen van 500-nu

In de lezing wordt in grote lijnen de geschiedenis van de kerkelijke bouwkunst in Wijchen behandeld vanaf de Merovingische periode tot nu. Omdat veranderingen in de architectuur alles te maken hebben met veranderingen in het gebruik, als gevolg van vooral veranderingen in de liturgie en de overgang van katholicisme naar protestantisme, wordt ook aandacht besteed aan veranderingen in het interieur. Lezing verzorgd door Wim K., Hugo v. K., Jan v. H. in zaal de Arend van "Sterrebos" om 20.00uur

- Nieuw in Museum Kasteel Wijchen - Kweegelei!

Onlangs is het assortiment in de museumwinkel uitgebreid met glazen potjes met vrolijk geruite dekseltjes en een transparante roze inhoud. Dat zijn potjes kweegelei, gemaakt door vrijwilligers van de opst van de Kweeboom in onze museumtuin 'De Tuun'.

De kwee (*Cydonia oblonga*) is een boom die in Klein-Azië in het wild voorkomt, maar die duizenden jaren geleden al door de Romeinen naar Nederland werd overgebracht. De kweegelei, gemaakt met

honing in plaats van suiker, werd door de Romeinen als een lekkernij beschouwd. De boom heeft een enigszins kromme groeiwijze met mooie donkergroene bladeren en opvallende bloesem in de lente. De grote gele vruchten, die in de herfst rijpen, zijn appel- of peervormig, en de boom wordt dus vaak Kweepeer of Kweeappel genoemd. In wezen verschillen de twee vormen niet van elkaar, en ze hebben dezelfde wetenschappelijke naam.

De rijpe vruchten zijn rauw niet te eten, maar als ze gekookt worden komt hun bijzondere, lekkere smaak naar voren. Het inmaken als jam of geleï, en het gebruik in taarten en toetjes zijn eeuwenoude toepassingen. De rijpe vruchten hebben ook een heel aangename geur en vroeger werden ze vaak op een schaal gelegd ter verfrissing van de lucht in huis. Om dezelfde reden werden ze ook in de linnenkast gelegd. Als de vrucht niet beschadigd raakt, blijft hij maandenlang goed.

De kweegelei van het museum is gemaakt van onbespoten kweevruchten, met suiker en water als enige andere ingrediënten. Het is lekker op beschuit of een toastje, maar ook bijvoorbeeld met wildgerechten, in plaats van veenbessengelei. De geleï is te koop voor € 2 per pot, zolang de voorraad strekt. Volgend jaar hopen we ook de vruchten zelf met een recept erbij, te verkopen, zodat je thuis ook zelf aan de slag kunt. Misschien kunnen wij dan een kweegelei proefdag in het leven roepen!

Eet smakelijk!

Een rondleiding door de kruidentuin deel 4: Goden en geesten.

door Fiona Zachariasse

In de eerder verschenen afleveringen van deze serie heb ik het voornamelijk gehad over de praktische toepassingen van kruiden in het verleden. Planten speelden echter ook een heel belangrijke rol in de geloofsbeleving gedurende de hele protohistorische periode. Religie was sterk verbonden met de plantenwereld. Wel moesten de planten, die aan bepaalde goden of godinnen gewijd waren, de passende magische krachten bevatten. In De Tuun zijn deze planten te vinden in het legendeplanten perk.

Aan die verbondenheid veranderde weinig in de loop van de protohistorische periode. Men bleef van de IJzertijd tot de Middeleeuwen afhankelijk van het land en het ritme van de natuur. Wel veranderden de namen van de godheden aan wie de planten waren gewijd. Zo werd de inheemse god Arvensis langzaam maar zeker vervangen door de Romeinse Mercurius. Beide goden hadden dezelfde invloedssfeer (handel en geneeskunst) en dezelfde planten bleven aan hen gewijd. Allebei waren ze verbonden met de hazelaar (*Corylus avellana*). De hazelaar was een heilige boom, symbool van wijsheid, vrede en levenskracht.

In de vroege Middeleeuwen werden de heidense geloofssystemen langzaam verdrongen door het Christelijke geloof. De mensen van toen waren echter niet zomaar bereid om hun eeuwenoude praktijken met betrekking tot de natuur, zoals het houden van midzomerfeesten en het vereren van bomen en bronnen, op te geven. Onder invloed van de voortschrijdende kerstening werd dit probleem opgelost door plantennamen een Christelijke betekenis te geven. Planten die aan heidense godinnen gewijd waren geweest, werden aan Maria gewijd, zoals de Madonnalelie (*Lilium candidum*), van oorsprong een attribuut van Freya. Diverse planten kregen nieuwe namen om ze met Christelijke figuren te verbinden, zoals St. Janskruid (*Hypericum perforatum*), Judaspenning (*Lunaria annua*), Maagdenpalm (*Vinca minor*) of Engelwortel (*Angelica archangelica*). De oude vertrouwde magische krachten veranderden echter niet. De judaspenning bijvoorbeeld, kon je naar verluidt gebruiken om sloten te openen en rijkdom te vergaren.

Het gebruik van de vermeende paranormale

krachten in kruiden om de gezondheid te beschermen, heet magische geneeskunst en is altijd een van de meest belangrijke aspecten van ritueel plantengebruik geweest. Zulk ritueel gebruik van planten bestaat nog steeds. Lapjes- of koortsbomen, zoals die bij St. Walrick in de Hatertse vennen, zijn een overblijfsel van eeuwenoude gewoontes en bijgeloof.

Wat konden zulke planten dan allemaal doen? Een van de meest bekende praktijken in deze regio was het gebruik van een kruidwis. Dit was een boeketje van kruiden (vaak zeven verschillende soorten, zeven was een heidens geluksgetal) dat opgehangen werd in deur- of raamopeningen en dat geesten, heksen en andere boosdoeners verhinderde het huis en de stal te betreden. De kruidwis werd, als gevolg van de kerstening, gewijd in een kerk, vervolgens opgehangen en uiteindelijk verbrand bij onweer. De rook werd geacht het onweer te verdrijven. In De Tuun is een cirkel van kruidwis planten, onder andere Margriet (*Leucanthemum vulgare*), wilgenroosje (*Epilobium angustifolium*), palmboompje (*Buxus sempervirens*), rozemarijn (*Rosemarinus officinalis*) te zien.

Vaak hingen de rituele gebruiken samen met het beschermen van wat waardevol werd geacht - opstal, vee en kinderen komen vaak voor in de magische geloofsbeleving. De naam van de plant walstro (*Galium verum*) is afgeleid van wiegenstro. De plant werd zowel voor zijn geur als voor zijn kracht om kwade geesten te kunnen bestrijden vaak in en om een wiegje gelegd. Maagdenpalm vindt men vaak bij begraafplaatsen terug, en ook dit is een eeuwenoud gebruik. In het verleden geloofde men dat de aanwezigheid van deze plant de kracht had om het vergaan van lijken te verhinderen. Zo zien we dat rituele planten letterlijk van de wieg tot het graf werden toegepast!

De cirkel van onze rondleiding door de Tuun is nu rond. Wij hebben de protohistorische wereld van kruiden verkend van de gebruiksplanten, via de keuken- en de medicijnkast tot de geloofsbeleving. Vrijwel de hele kruidenbeleving in het verleden, kwam aan bod. Ik hoop dat het je inspireert om als je echt een rondje door de Tuun maakt, een geur, een textuur of een vorm te verbinden met de verhalen. Vergeet daarbij niet dat de kruiden maar de helft van de Tuun zijn - de historische akkers met cultuurgewassen zijn er ook nog met evenveel fascinerende

achtergrondverhalen. Maar die zijn voor een andere keer

samen sterk.

Door Cees Mulder

Een van onze favoriete wandelgebieden is de Utrechtse Heuvelrug, met name het gebied van de Elsterberg, het Prattenburgse Bosch en de Sparreboomsche Berg. Het landschap is daar niet alleen mooi maar ook interessant, want er liggen daar tientallen grafheuvels, velen daarvan zijn gerestaureerd. Ik heb altijd de vraag gesteld naar het hoe en waarom van deze bouwwerken. Ik wil iets vertellen over deze monumenten.

In een periode van miljoenen jaren heeft de mens zich langzaam ontwikkeld van een primitief wezen tot de *Homo sapiens sapiens* die wij nu zijn. Ooit heeft de mensheid zich vrijgemaakt van de dierlijke berusting en is gaan nadenken over wat hem overkomt. Hij is verklaringen gaan zoeken voor de verschijnselen van de natuur, zoals zon en maan, water en wind. Die fenomenen kon de vroege mens niet doorgronden. Hij is het idee gaan ontwikkelen van een wereld waarin alles beziel is en waarmee hij zich onverbreekelijk verbonden wist.

In die periode heeft de jager zich de overtuiging eigen gemaakt dat hij de dieren zelf niet doodt, maar slechts hun lichaam en dat zij weer volledig dier worden als hij hun botten en organen met de juiste magische handelingen teruggeeft aan de natuur. In die ontwikkelingsfase van het denken van de mens zal ook het besef van de verbondenheid met de doden en met zijn voorouders zijn ontstaan. Die verbondenheid heeft hij tot uitdrukking gebracht door de doden bij zich te houden.

De oudste vorm van dit 'bewaren' is het vlakgraf, waarin de dode werd begraven, samen met bijgiften, (Zie Nieuwsbrief juli 2002). In heel West-Europa zijn vanaf ongeveer 4500 BC zo'n 50.000 hunebedden opgericht, niet veel later is men ook grafheuvels gaan bouwen. Het doel van deze monumenten is om de herinnering aan de dode te bewaren. Homerus schrijft hierover het volgende: Odysseus ontmoet bij de ingang van de onderwereld Elpenor, een van zijn omgekomen matrozen. Elpenor smeekt Odysseus: "*Laat mij niet onbegraven en onbeweend achter, opdat ik niet de wraak der goden over u breng – als dwaalgeest- , maar ga niet heen voordat*

ge mij hebt verbrand met alle wapens die ik bezit en voordat ge een grafheuvel voor mij hebt opgeworpen aan het strand ter herinnering voor het nageslacht van een ongelukkig man. Doe dat voor mij en plant op de heuvel een roeispaan, waarmee ik bij mijn leven roeide met mijn makkers aan boord".

Men gaat ervan uit dat de grafheuvel in veel gevallen gewijd is aan de voorouders of de stichter van de clan. In landbouwersgemeenschappen zijn de voorouders heel belangrijk. Zij immers hebben het gebied ontgonnen en de gebruiksrechten doorgegeven en men geloofde dat zij de vruchtbaarheid van de grond bewaken.

Meestal is er slechts ruimte voor enkele lichamen. Maar in de grote grafheuvels, zoals die in de UK staan, komen zelfs honderden nissen voor waarin de doden werden bijgezet. Tot de midden Bronstijd werden alleen de beenderen bijgezet, later is men in West Europa over gegaan tot cremieren. De as werd in een urn bewaard en deze werd bijgezet in de heuvel.

Aanvankelijk bestaan de grafgiften uit aardewerk, gepolijste bijlen en vuurstenen werktuigen. Na de invoering van metaalbewerking werden de bijgaven kostbaarder zoals voorwerpen van brons of goud. Hiermee gaf men de status aan van de dode. Zo is de kleur van goud gelijk aan die van de zon, waarmee men aangaf dat de dode aan de goden gelijk was. In de IJzertijd gaf men aan de man z'n zwaard mee en een bijl en aan de vrouw haar sierraden en naalden. In extreme gevallen gaf men een complete paleisinventaris mee – Toetankamon-, of een compleet leger van aardewerk – de Chinese keizer Qin Siuangdi -.

De verandering van de gewoonte om van de bouw van hunebedden over te gaan naar het oprichten van grafheuvels in de neolithische periode lijkt samen te vallen met het opkomen van een gecentraliseerde leiding van zulk een samenleving.

De grafheuvel zegt daarom niet alleen iets over de dode maar ook over de gemeenschap die het monument bouwde. Onder de leiding van Richard Atkinson van het University College, Cardiff, heeft in het kader van experimentele archeologie een team onderzoek gedaan naar de benodigde tijd om zo'n monument te bouwen. Zij deden dit met houten scheppen, koevoeten van hertengewei, de grond werd vervoerd met manden of met een slee gemaakt van boomstammen en getrokken door ossen. De grote keien werden

verplaatst met hefbomen of gerold op boomstammen. Voor de bouw van een hunebed kwamen zij op 5000 tot 10000 manuren. Dit betekent dat een ploeg van 25 mensen zo'n monument kan hebben gebouwd in 200 tot 400 uren. Mensen die wel eens een kuub zand hebben moeten verplaatsen kunnen zich hierbij wel iets bij voorstellen, temeer omdat de mensen van toen geen kruiwagens hadden.

We praten maar niet over giganten als Silbury Hill of over Stonehenge, waarvan helaas alleen delen van de draagconstructie bewaard zijn gebleven. De bouw van zulke projecten wordt geschat op 20 tot 30 miljoen manuren. Aan zulke monumenten werd eeuwen lang gewerkt.

Blijven we dicht bij huis. Om zo'n hunebed te bouwen is dus een ploeg van 25 mensen 35 tot 70 dagen aan het werk – ik ga uit van een werkdag van 6 uur-. De consequentie hiervan is dat die mensen gedurende die tijd hun normale werk niet konden doen. Dat moest dus door anderen worden gedaan. Ook eist de uitvoering van zo'n project een strakke centrale regie. Een probleem hierbij is dat een landbouwersgemeenschap bestond uit 20 tot 30 mensen, anderen spreken van maximaal 50 personen. Uit een en ander volgt dat zo'n monument niet door één gemeenschap kon worden gebouwd.

Colin Renfrew heeft hiertoe de volgende verklaring bedacht. Als de bevolkingsdichtheid van zo'n gemeenschap te groot werd dan verdeelde men hem in kleinere groepjes. Deze kregen binnen de clan waartoe zij behoorden het recht om het land te ontginnen en te bebouwen.

Om zo'n monument te bouwen moesten dus mensen worden gerekruteerd uit de verschillende gemeenschappen waaruit de stam of clan bestond. De stam moet daarom een verticaal georganiseerde leiding (Chieftdom) hebben gehad. Ook is het denkbaar dat bevriende stammen arbeid beschikbaar stelden.

Zo geeft zo'n monument de grootte en de status van de clan aan. Om een voorbeeld te geven. Boven op de grote grafheuvel van Tübingen-Kilchberg heeft men een 1,15 M hoog beeld van zandsteen geplaatst. Het is mogelijk een afbeelding van een lokale godheid, of de totem van de clan. Het beeld laat zien wie 'wij' zijn.

Om de status van de clan aan te geven richtte men dus gezamenlijk zo'n monument op, vaak rond het graf van de stichter(s) van de clan.

Ik heb veel informatie benut uit de literatuur van vorige artikelen.

Voor de maatschappelijke consequenties van de bouw van zulke monumenten verwijs ik naar: Colin Renfrew, *The Social Archaeology of Megalithic Monuments*, Scientific American, 1978.

Over de Watersnoodramp 1925/1926

D E E L 1; Oudenjaarstafel 1925;

Menschen weggegoofd van den oudenjaarstafel....

Binnenkort - 31 december - s'morgens om half acht - is het precies 79 jaar geleden, dat de Maasdijk bij Nederasselt hier in de buurt brak.

Het binnenstromende water sloeg toen al gauw een gat van 70 tot 100 meter in de dijk en golfde naar de in de nabijheid liggende dorpen. Een ramp was begonnen op deze laatste dag van het jaar. Het zou een oudejaarsavond worden, waar slechts de zeer ouderen onder ons met huiver aan kunnen terugdenken. Een oudejaarsavond, waarop de gezelligheid ver te zoeken was. Waar knokken om leven, have en goed de enige eis was.

Nog dezelfde dag stond het al in *De Gelderlander*, hoofdorgaan der provincie". Op een binnenpagina stond: Hoog water: "De dijk bij Nederasselt doorbroken".

Climax

Al geruime tijd hadden de kranten bericht, dat het water in de rivier maar bleef stijgen. De climax kwam met oudjaar en daaropvolgende dagen, toen meerdere dijken in deze streken het begaven. Onder de mededeling: " Men seint ons" werd toen het volgende ooggetuige verslag vanuit Overasselt doorgegeven:

" Aan den Gelderschen oever van de Maas bij het dorp Nederasselt tegenover Grave is een gat van 100 meter in den dijk geslagen. Het water stroomt met geweld de omliggende dorpen binnen.

Het water te Grave is dalende waaruit geconcludeerd moet worden

dat de doorbraak zeer ernstig is. Een ramp wordt gevreesd. Dat groote hoeveelheden water door het gat in den dijk naar binnen worden gejaagd, blijkt ook uit een kleine daling van den waterspiegel der Maas in de streek van Overasselt.

Naar wij vernemen, is het beschikbare Waterstaatspersoneel met een staf van ingenieurs naar de plaats des onheils vertrokken.

De dijkdoorbraak aan den Gelderschen oever van de Maas, bij Nederasselt, heeft hedenmorgen, omstreeks half acht, plaats gehad.

De dijk was niet bestand tegen het met geweldige kracht opstuwend water en over een lengte van 100 meter is de dijk bezweken. Het geheel leegliggende gebied langs den rivier, waar de plaatsen Overasselt, Nederasselt, Wijchen en Heumen liggen, dreigt in het water te verzinken. Reeds zijn hedenmorgen - half elf - de dorpen Overasselt en Nederasselt gedeeltelijk overstromd. Alle laagliggende gebouwen staan reeds onder water.

Het gemeentehuis van Overasselt staat reeds 1 1/2 meter in het

Huis Jos Bloemen

V.h.Dr. Fransen nu Wim Cop

water en is niet meer te bereiken.. De kerk en het schoolgebouw staan nog droog en hierheen wordt het vee gedreven. Het water stijgt nog steeds en men vreest het ergste. De verbinding tusschen de verschillende dorpen is verbroken. Nog niet na te gaan is of bij deze ramp menschenlevens, te betreuren zijn. Wel staat vast dat er veel vee is omgekomen.

Het gemeentebestuur van Overasselt heeft telegrafisch militaire hulp verzocht. Hulp naar de bewoners die naar de zolder vluchten is zeer moeilijk, daar er hier maar zeer weinig booten zijn. Sinds menschenheugenis heeft een dergelijke doorbraak van de Maas hier niet plaats gehad. Voor zover men weet was dit laatste het geval in 1845". Aldus het verslag van blijkbaar een inwoner uit het gebied zelf.

Krieken

De krant stuurde er ook zelf mensen op af. Geconcludeerd werd, dat de diepte van het gat in de zware Maasdijk ongeveer 40 meter moest bedragen. De breedte was een kleine 100 meter. De doorbraak vond plaats tussen de molen (op de vroegere plaats) en de boerderij 't Roth.

" Een boer, nabij den dijk wonend, was vanmorgen tegen het krieken van de ochtend gaan kijken en vond het wel een vreemden toestand in de omgeving van den dijk. Er was zoveel water komen te staan. Toen hij eens nader poolshoogte nam, kwam hij tot de ontdekking, dat het Maaswater met onstuimige golven, ter hoogte van een viertal meters door een dijkgat sloeg", zo berichtte De Gelderlander. Buren en politie waren druk met een bootje in de weer in de onstuimige golven. " Dank zij spoedige hulp viel er geen enkel menselijk slachtoffer te betreuren". Een bof was dat de doorbraak niet 's nachts plaatsvond en dat het water vlug kon wegvloeien.

Dijkgat

Wat later op de morgen:

"Het land van Wijchen, Keent, Balgoij, Niftrik worden nu steeds meer bedreigd. Het water wast snel in het lage land van Overasselt. Met onstuimig geweld kolkte de Maas door het dijkgat. Grauw, modderig, vet is het water dat over het land woedt. De Maas zuigt als het ware het zand en de klei uit de zware dijk. Een waterramp komt naderen over heel de streek gelegen tusschen Maas en de spoorlijn Nijmegen-Oss".

De verslaggever omschreef de situatie bij het gat in de dijk als volgt: " Als men ziet met welk een geweld het water door het gat van den dijk slaat en men schouwt over de woest golvende zee, welke de Maas geworden is, dan zet men de grenzen van zijn vrees ver uit. De Maas bij Grave is in normale tijden een kalme stroom; nu is zij

een binnensee. Grave ziet men aan den overkant liggen als op een eiland; het best te vergelijken is de rivier nu met de Westerschelde, als er storm op staat".

Val

Even wordt nog de vrees uitgesproken, dat de Ruffelsdijk - scheiding tussen het Land van Maas en Waal en het Rijk van Nijmegen - het zal begeven, want dan zal heel Maas en Waal onderlopen. Vervolgens wordt er in de GP van 31 december 1925 een overzicht gegeven van de situatie in alle Maasdopen. Overal blijkt water over de dijken te golven. De wegen worden onbegaanbaar, boerderijen en buurtschappen raken geïsoleerd. De dagen daarop staat de krant bol van ellendeverhalen, die door de verslaggevers uit het verdronken gebied worden doorgeseind.

Ook de dijk bij Cuyk en de Rijndijk bij Pannerden zouden het begeven. De spoorlijn Nijmegen-Wijchen breekt op zes plaatsen; het Rijk van Nijmegen en Maas en Waal komen blank te staan. En het water blijft bij Nederasselt maar binnenstromen. Tot op dinsdag 5 januari voor het eerst val op Maas en Waal wordt gemeld. De dagen daarop blijft het water zakken.

Kasteelfront 1926

Watergeweld

Tenslotte nog een citaat uit De Gelderlander van zaterdag 2 januari 1926, waarin de verrassing van de dijkdoorbraak bij Nederasselt wordt weergegeven.

" De huizen, soms bijna twee meter in het water, bleken ijlings verlaten te zijn. Door de open ramen drong water binnen en soms zag men 't watergeweld de tafels leeggolven. Bewoners bleken verrast door den snellen was van het snel stijgende water. De tafel stond in sommige huiskamers nog gedekt....,de menschen waren door het water van den oudenjaarsavondtafel wegegolfd ..."

(Bron: De Gelderlander, 31 dec. 1975)

Foto's uit fotoverzameling Johan Jansen

Archeologische sprokkels:

door Jacques Rommens

Het bekendste werk van Gaius Plinius Secundus of Plinius de Oudere is de *Naturalis Historica*. Het bestaat uit 37 delen, waarin de veelzijdige admiraal /politicus/encyclopedist allerlei wetenschappelijke feiten uit zijn tijd vastlegde. Hij leefde van 23 tot 79 en kwam om tijdens de uitbarsting van de Vesuvius in augustus 79. Het behoort tot de standaardwerken uit de Romeinse tijd, die ons zijn overgeleverd. Hij behandelt zeer uiteenlopende onderwerpen en beperkt zich niet tot het naschrijven van anderen , maar voegt ook zijn eigen inzichten toe en is zelf op onderzoek uitgegaan. Dankzij het werk van Plinius weten wij nu dat er toen gebruik gemaakt werd van geitenmest om wonden te genezen , maar ook wat er destijds bekend was over de sterrenhemel of over het maken van glas, linnen en nog duizenden andere onderwerpen. Hij werd gedreven door een enorme onderzoekingsdrift, die hem uiteindelijk fataal geworden is omdat hij met eigen ogen de lavastromen van de Vesuvius wilde aanschouwen. Zijn werk is nu in een nieuwe vertaling verschenen onder de naam 'De wereld', bij uitgeverij Polak & van Gennip. 'Het is een selectie uit de integrale tekst. Door een weloverwogen keuze te maken konden de vertalers (Joost van Gelder, Mark Nieuwenhuis en Ton Peters) de meest relevante passages opnemen, die de lezer een goed inzicht geven in de werkwijze van Plinius. Voor de vertalers was het geen eenvoudige opgave om de stilistisch sterk uiteenlopende tekst in een passende Nederlandse vertaling om te zetten', aldus de recensent in het weekblad *Vrij Nederland*.

Bron: *Vrij Nederland* 23 november

Stadsgracht

Er zijn contouren ontdekt van een 1100 jaar oude stadsgracht in Zutphen. Hij maakte deel uit van een verdedigingslinie tegen

aanvallen door de Vikingen. Zutphen had maar liefst drie droge grachten met tussenwallen en een hoofdwal. Samen met de imposante grote ronde brug vormden die een van de grootste en best verdedigde versterkingen die tussen 885 en 892 in het kustgebied van Noordwest-Europa tegen aanvallen van de Noormannen werden aangelegd.

(Bron: De Gelderlander, 12 aug. '04)

Vikingschip

Archeologen in Vlaardingen hebben delen van een vikingschip uit 1009 ontdekt. Het hout van de boot zat verwerkt in een al eerder opgegraven grafkist uit 1043. Waarschijnlijk bouwden Deense vikingen handelsschepen die via Vlaardingen naar Tiel voeren. Ook bleek in de kist hout uit Noordwest - Europa te zijn verwerkt. Volgens stadsarcheoloog De Ridder is het dan ook mogelijk dat niet alleen de vikingen 'drakenschapen' bouwden, maar ook oude Friezen.

(Bron: De Gelderlander, 18 aug. '04)

Vondst 40.000 jaar oude speerpunt

Een 62-jarige Drentse amateurarcheologe heeft in een zandafgraving in de buurt van Hardenberg (Overijssel) een oude speerpunt gevonden, die mogelijk meer dan 40.000 jaar oud is. Dat heeft een woordvoerder van het Drents Museum (Assen) gisteren bevestigd. Het betreft een bladspits, een gereedschap dat de Neanderthalers gebruikten. Een deskundige van het museum spreekt van 'een vondst van onschatbare waarde'. Het object is naar het archeologisch museum van Hannover gestuurd voor nader onderzoek.

(Bron: De Gelderlander, 25 aug. '04)

'Stenencirkel in prehistorische staat

Stonehenge. De omgeving van de beroemde prehistorische stenencirkel Stonehenge zal de komende vijf jaar in oorspronkelijke staat worden teruggebracht. Dat is het plan van de Britse stichting voor het Nationale Erfgoed, zo meldt The Times. Stonehenge trekt ongeveer 800.000 bezoekers per jaar." Zij zullen straks een omgeving van de stenencirkel kunnen zien die zo dicht mogelijk ligt bij het beeld dat onze voorouders hadden", aldus stichting voorzitter Neil Cussons. De landerijen zullen daarbij weer aan de natuur worden teruggegeven en ook alle andere tekenen van de 21 ste eeuw worden uit het landschap verwijderd.

(Bron: De Gelderlander, 17 sept. '04)

Herbouw donjon enorme technische uitdaging

De Stichting Nijmegen 2000 jaar kondigde onlangs in het Triavium aan dat de donjon van de Valkhofburcht in 2005 terugkeert. Tijdelijk. Maar sommigen hopen al op meer.

(Bron: De Gelderlander, 1 okt.'04)

Restauratie Leurse historische varkensschuur en paardenstal aan de Vormerseweg

Eigenaar van deze opstallen, de Stichting Oud Burgeren Gasthuis in Nijmegen heeft een plan geopperd tot restauratie van deze boerenschuren. Ze zijn zichtbaar vanaf de Hermenseweg in Leur.

Over de verdeelsleutel van de te maken kosten wordt door de Raad van State over enkele maanden een uitspraak gedaan.

(Bronnen: De Gelderlander en De Wegwijs, 1 nov. en 3 nov. '04)

Jachtslot Hubertus fraaiste erfstuk

Kootwijk. Het Jachtslot Sint Hubertus (van H. Berlage) in het Nationale Park de Hoge Veluwe is onlangs in Radio Kootwijk uitgeroepen het fraaiste cultuurhistorische erfstuk in de provincie Gelderland. De plaatsen twee tot en met zes gingen naar het voormalige tankstation Autopalace Nijmegen(2), Slot Middachten in De Steeg (3), het Lingedal bij Geldermalsen (4), het zendgebouw van Radio Kootwijk (5) en de St. Walburgiskerk en Librije in Zutphen (6).

(Bron: De Gelderlander, 11 nov. '04)

Verschenen

D.J. de Vries (red.) *'Verborgen Verleden. Bouwhistorie in Nijmegen'*. Wat gaat er schuil achter soms nieuwerwetse Nijmeegse gevels? Nijmegen was steeds een doorgeefluik van bouwwijzen in Nederland, een trendsetter. Dat was in de Romeinse tijd al zo. En zo bleef het in de Middeleeuwen. Waar de rest van Nederland nog in houten huizen woonde kende Nijmegen in de twaalfde en dertiende eeuw al een ongekend aantal natuurstenen huizen. Daarbij was Keulen het grote voorbeeld. Ook zette de stad een trend bij het toepassen van een bepaalde houtconstructie in de kappen van huizen, 'het Nijmeegs spant'. Bouwhistorici zochten het uit. In dit boek doen ze verslag van de mooiste krenten in de pap. Het boek is ook een goede voorbereiding op de vriendenlezing van de heer H. Hermans in Wijchen over woontorens in Nijmegen (najaar 2005).

Prijs Euro 17,95; ISBN 90 53452559

Musea:

CENTRAAL MUSEUM,
Nicolaaskerkhof 10, Utrecht

In het Centraal Museum is t/m 10 april 2005 een familietentoonstelling te zien over de Vikingen. Er is een levensgroot Vikingschip nagebouwd en aan de hand van allerlei archeologische vondsten wordt een beeld gegeven van het alledaagse leven van de Vikingen.

KUNST-UNDAUSSTELLUNGSHALLE DER BUNDESREPUBLIK

Museumsmelle, Friedrich-Ebert-Allee 4, Bonn

Toetanchamon, Het gouden hiernamaals, Grafschatten uit de Vallei der Koningen

Gedurende 6 maanden worden 120 stukken, die dateren van de achttiende dynastie

(1551-1292 v.C.) uit het Museum van Cairo tentoongesteld in de Kunst-und- Ausstellungshalle. De tentoonstelling loopt t/m 1mei 2005.

BENEDEN LEEUWEN

STREEKHISTORISCH
MUSEUM TWEESTROMENLAND;
Past. Zijlmanstraat 3 ; tel.0487 - 595002

expositie:

'60 jaar Bevrijding in het Land van Maas en Waal, op de grens van bevrijding en bezetting september 1944 - mei 1945'

Openingstijden: iedere zondag-, dinsdag- en woensdagmiddag van 13.30 - 16.30 uur.

Volgend nummer:

De volgende Nieuwsbrief verschijnt rond 15 maart 2005

kopij inleveren voor 15 februari 2005

Eindredactie Veenhof 13-03; 6604 AT Wijchen

tel: 024-6413180, E-mail : nelly.goebertus@zonnet.nl

Museum kasteel Wijchen

Kasteellaan 9, 6602 DA Wijchen
Postadres: PB 9000, 6600 HA Wijchen
tel; 024-6424744
fax: 024-6492208

OPENINGSTIJDEN;
vrijdag van 11.00-17.00 uur
zaterdag/zondag van 13.00-17.00 uur